

HTML BELGILASH TILINING AFZALLIKLARI

Ibragimov Sanjarbek,

Rahimberdiyev Fayzullo Lutfullo o'g'li

Andijon Mashinasozlik Instituti 4-bosqich talabalari.

E-mail: rahimberdiyevfayzullo6@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada HTML haqida ma'lumotlar va html5 va htmlning biz bilgan va bilmagan ajoyib imkoniyatlari haqida ma'lumotlar keltirilgan. O'ylaymanki har bir veb dasturchi HTML bilan yaxshi tanish bo'lishi kerak. Bu tilni bilmay turib, haqiqiy mutaxassis bo'lib bo'lmaydi. Internetdagi har qanday sayt HTML-ga asoslangan, chunki u juda ko'p foydali va samarali funksiyalarni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, HTMLda elementlar yoki teglar bilan birgalikda ma'lum interaktiv xususiyatlarni berish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan atributlar ham mavjud. Maqolada HTML5gacha ham HTMLning siz bilmasligingiz mumkin bo'lgan bir nechta foydali imkoniyatlari ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Html,kod, brauzer,dastur,teg, atribyut, target,dastur, formtarget,fayl.

Аннотация: В этой статье представлена информация об HTML и об удивительных возможностях html5 и html, о которых мы знаем и не знаем. Я думаю, что каждый веб-разработчик должен быть знаком с HTML. Вы не можете быть настоящим экспертом, не зная этого языка. Любой сайт в Интернете основан на HTML, поскольку содержит множество полезных и эффективных функций. HTML также имеет атрибуты, которые можно использовать в сочетании с элементами или тегами для предоставления определенных интерактивных функций. Эта статья покажет вам некоторые полезные функции HTML, о которых вы, возможно, не знали даже до появления HTML5.

Ключевые слова: HTML, код, браузер, программа, тег, атрибут, цель, программа, форма, цель, файл.

Annotation: This article provides information about HTML and the amazing features of html5 and html that we know and don't know about. I think every web developer should be familiar with HTML. You cannot be a real expert without knowing this language. Any site on the Internet is based on HTML because it contains many useful and effective functions. HTML also has attributes that can be used in conjunction with elements or tags to give certain interactive features. This article will show you some useful features of HTML that you may not know about even before HTML5.

Keywords: Html, code, browser, program, tag, attribute, target, program, formtarget, file.

HTML tarixi

HTML tili taxminan 1991-1992-yillarda Yevropa Yadroviy Tadqiqotlar Markazida ishlovchi britaniyalik mutaxassis Tim Bernars Li tomonidan ishlab chiqilgan hisoblanadi. Dastlab bu til mutaxassislar uchun hujjat tayyorlash vositasi sifatida yaratilgan edi. HTML tilining soddaligi (SGMLga nisbatan) va yuqori formatlash imkoniyatlarining mavjudligi uni foydalanuvchilar orasida tez tarqalishiga sabab bo'ldi. Bundan tashqari unda hipermatnlardan foydalanish mumkin edi. Tilning rivojlanishi bilan unga qo'shimcha multimedia (rasm, tovush, animatsiya va boshqalar) imkoniyatlari qo'shildi. Internetning WWW (World Wide Web, Butunjahon o'rgimchak to'ri) xizmati, asosan, web-sayt (inglizcha: website) ga bog'liq hisoblanadi. Web-sahifalar esa Adobe Dreamweaver, Macromedia HomeSite, Microsoft FrontPage, PHP, JavaScript kabi server skriptlari (inglizcha: server scripts), XML, HTML va hokazolar kabi maxsus dasturlar yordamida tayyorlanadi. Yuqoridagi dasturlarning barchasi HTML tiliga asoslangan hisoblanadi shunindek html so'zi

qisqartma soʻz boʻlib, toʻliq shakli quyidagicha:HyperTextMarkupLanguage (tarjimasi: Hipermatnli markerlash tili)

HTML haqida

HTML dasturlash tillari qatoriga kirmaydi. HTMLda hujjat/web-sahifa yaratish uchun Windowsning „Bloknot” kabi oddiy matn muharriri yetarli. HTML ning buyruqlari < va > belgilari orasiga yoziladi va bu teg (inglizcha: “tag” tarjimasi: belgi, yorliq) deb ataladi. Misol uchun, <html> yozuvi HTML tilidagi hujjatning boshlanishini bildiradi. Shuningdek, teglarning katta yoki kichik harflar bilan yozilishi farqlanmaydi (misol uchun, <HTML> va <html> bir xil teg), yana teglar lotin alifbosida yoziladi va teglar ikkiga boʻlinadi: Juft teglar va toq (juftmas) teglar.

- Juft teglarga misol, quyidagilar: ... va hokazolar.
- Toq teglarga misol esa quyidagilar:

HTML tilining kengaytmasi .html yoki .htm hisoblanadi. HTML hujjati <html> juft tegi orasiga yoziladi. HTML-hujjat, odatda ikki boʻlimdan tashkil topgan hisoblanadi. Birinchisi HEAD (tarjimasi: sarlavha, bosh qism) hisoblanib, u <head> juft tegi ichiga yoziladi. Ikkinchisi esa BODY (tarjimasi: tana) hisoblanib, u <body> juft tegi ichiga yoziladi. Asosan BODY boʻlimida hujjatning mazmuni tasvirlanadi va aks etadi. Agarda HTML-hujjatda freym-strukturani ifodalash lozim boʻlsa, BODY oʻrniga FRAMESET boʻlimi foydalaniladi. U esa <frameset> juft tegi ichiga yoziladi. Frame set — strukturalar (ramkalar) tuzilmasi yoki toʻplamidir. Odatda, HTML-hujjatda <HEAD> va <BODY> juft teglarini yozish tavsiya etiladi, ammo majburiy emas hisoblanadi.

HTML5 oʻzining ajoyib imkoniyatlari bilan frontendga yangi kuch bagʻishlagan. Umuman, HTML5gacha ham HTMLning siz bilmagan bir nechta foydali imkoniyatlari mavjud boʻlib kelgan. Bu imkoniyatlarning eng ajoyib 5 tasi haqida maʼumotlar beramiz. HTMLning kamdan-kam ishlatiladigan, balki Siz umuman bilmaydigan eng ajoyib imkoniyatlaridan baʼzilari quyidagilar: **Imloviy xatolarni**

tekshirish. Spell checker haqida bilasiz. HTMLda brauzerning imloviy xatolarni tekshirish imkoniyatini ishga solish mumkin. Spellcheck bilan belgilangan input foydalanuvchi tomonidan kiritilayotgan matn yoki har qanday yozuvning imloviy xatolarga tekshirilishi kerakligini anglatadi. spellcheck har qanday HTML tegda ishlatilishi mumkin. Lekin asosan bu atribyut faqat yozuv kiritiladigan elementlarda ish beradi. Uning boshqa teglarda ishlatilishining bitta foydali tomoni bor. Masalan, spellcheck asosiy divga berilsa, shu div ichidagi barcha inputlarda imlo tekshirish ishga tushadi. Quyidagi misolda contenteditable="true" bo'lgan paragrafda imloviy xatolarni tekshirish imkoniyatini yoqamiz. Buning uchun spellcheck atribyuti bo'sh yoki true qiymati bilan berilishi kerak (agar false qiymat berilsa, imlo tekshirish o'chiriladi):

```
<input type="text" spelcheck="true"
placeholder="Matnni shu yerga yozing">
<p contenteditable="true" spellcheck="true">
Matnni shu yerga yozing
</p>
```

Yuqoridagi misolda matn kiritish formasidagi yozuvning ham, natijani ko'rsatadigan yozuvning ham imlosi tekshiriladi. Agar spellcheck qiymati false qilib berilsa, atribyut tegga qo'shilganligiga qaramasdan imlo xatolari tekshirilishi ishlamaydi. Shuningdek HTML 5 HTMLning beshinchi va joriy versiyasidir. U hujjatlar uchun mavjud belgilarni yaxshiladi va amaliy dasturlash interfeyslari (API) va Hujjat obyekt modeli (DOM) ni joriy qildi. Xususiyatlari: U <audio> va <video> teglari yordamida audio va video boshqaruvlarini qo'llab-quvvatlaydigan yangi multimedia funksiyalarini taqdim etdi.

Yangi grafik elementlari, jumladan vektor grafiklari va teglar mavjud.

<header> <footer>, <maqola>, <bo'lim> va <figure> qo'shilgan holda semantik tarkibni boyiting.

Drag and Drop - Foydalanuvchi ob'ektni ushlab, uni yangi joyga sudrab olib borishi mumkin.

Geo-joylashuv xizmatlari - mijozning geografik joylashuvini aniqlashga yordam beradi.

Veb-brauzerda ma'lumotlarni saqlash uchun veb-ilova usullarini ta'minlovchi veb-saqlash moslamasi.

Ma'lumotlarni oflayn saqlash uchun SQL ma'lumotlar bazasidan foydalanadi.

Uchburchak, to'rtburchak, doira va boshqalar kabi turli shakllarni chizish imkonini beradi.

Noto'g'ri sintaksis bilan ishlashga qodir.

Oson DOCTYPE deklaratsiyasi, ya'ni `<!doctype html>`

Belgilarni oson kodlash, ya'ni `<meta charset= "UTF-8">`

HTML5 - bu HTML 4.01, XHTML 1.0 va XHTML 1.1 o'rnini bosuvchi HTML standartining navbatdagi yirik qayta ko'rib chiqilishi. HTML5 - bu World Wide Web tarmog'ida tarkibni tuzish va taqdim etish uchun standart. HTML5 - World Wide Web Consortium (W3C) va Web Hypertext Application Technology Working Group (WHATWG) o'rtasidagi hamkorlik. Yangi standart avval Adobe Flash, Microsoft Silverlight va Google Gears kabi uchinchi tomon brauzer plaginlariga bog'liq bo'lgan videoni ijro etish va sudrab o'chirish kabi funksiyalarni o'z ichiga oladi.

Brauzerni qo'llab-quvvatlash. Apple Safari, Google Chrome, Mozilla Firefox va Operaning so'nggi versiyalari ko'plab HTML5 xususiyatlarini qo'llab-quvvatlaydi va Internet Explorer 9.0 ham ba'zi HTML5 funksiyalarini qo'llab-quvvatlaydi. iPhone, iPad va Android telefonlarida oldindan o'rnatilgan mobil veb-brauzerlarning barchasi HTML5 uchun ajoyib yordamga ega.

Yangi xususiyatlar HTML5 zamonaviy veb-saytlarni yaratishda sizga yordam beradigan bir qator yangi elementlar va atributlarni taqdim etadi. Bu erda HTML5-da kiritilgan eng mashhur xususiyatlar to'plami. Yangi semantik elementlar - Bular <header>, <footer> va <section> kabi. Forms 2.0 - <input> tegi uchun yangi atributlar kiritilgan HTML veb-shakllarini yaxshilash. Doimiy mahalliy saqlash - uchinchi tomon plaginlariga murojaat qilmasdan erishish. WebSocket - veb-ilovalar uchun keyingi avlod ikki tomonlama aloqa texnologiyasi. Server tomonidan yuborilgan hodisalar - HTML5 veb-serverdan veb-brauzerlarga oqib o'tadigan hodisalarni taqdim etadi va ular Server tomonidan yuborilgan hodisalar (SSE) deb ataladi. Canvas - Bu JavaScript bilan dasturlashingiz mumkin bo'lgan ikki o'lchovli chizilgan sirtini qo'llab-quvvatlaydi. Audio va video - Siz uchinchi tomon plaginlariga murojaat qilmasdan audio yoki videoni veb-sahifalaringizga joylashtirishingiz mumkin. Geolocation - Endi tashrif buyuruvchilar o'zlarining jismoniy joylashuvlarini veb-ilovangiz bilan baham ko'rishlari mumkin. Microdata - Bu sizga HTML5-dan tashqari o'z lug'atlaringizni yaratish va veb-sahifalaringizni maxsus semantika bilan kengaytirish imkonini beradi. Tortib tashlang va qo'ying - Elementlarni bitta veb-sahifadagi bir joydan boshqa joyga sudrab tashlang.

Orqaga moslik

HTML5 iloji boricha mavjud veb-brauzerlar bilan orqaga qarab mos keladigan tarzda ishlab chiqilgan. Uning yangi funksiyalari mavjud funksiyalar asosida qurilgan va eski brauzerlar uchun zaxira kontentni taqdim etish imkonini beradi. Bir necha qator JavaScript-dan foydalanib, individual HTML5 funksiyalarini qo'llab-quvvatlashni aniqlash tavsiya etiladi.

O'zgartirilgan CDN resurslardan himoyalash. Content Delivery Network orqali sahifalarimizga JavaScript yoki CSS kabi qo'shimcha fayllarni qulay tarzda yuklashimiz mumkin. Bu fayllar boshqa bir serverdan saytingiz sahifasiga yuklanar ekan, uning xavfsizligi har doim ham 100% kafolatlangan bo'lmaydi. CDN serveri xujumga uchrashi va sizning saytingizga kelayotgan fayllar tarkibi o'zgartirilishi yoki

butunlay boshqa bir fayl jo'natilishi, natijada esa saytingiz zararlanishi mumkin. Bunday xavflarning oldini olish maqsadida HTMLda CDN orqali kelayotgan fayllarni tekshirish imkoniyati yaratilgan. Bu integrity atribyuti yordamida amalga oshiriladi. Saytingizga example.com CDNi orqali example.js fayli kelayotgan bo'lsa, quyidagi tartibda himoyalaniish mumkin:

```
<script src="https://example.com/example.js"  
integrity="sha384-  
Li9vy3DqF8tnTXuiaAJuML3ky+er10rcgNR/VqsVpcw+ThHm"  
crossorigin="anonymous"></script>
```

Bu koddagi integrity qiymati ko'pchilik CDNlar tomonidan avtomatik taqdim etiladi. Agar taqdim etilmasa, faylning kodini SriHash sayti orqali olishingiz mumkin. Bu usulda CDNdan kelayotgan fayl birinchi navbatda integrity qiymati asosida taqqoslanadi. Agar fayl kodga mos bo'lsa u sahifangizda yuklanadi. Fayl kodga mos bo'lmasdan, uning tarkibi o'zgartirilgan yoki butunlay boshqa bir fayl jo'natilgan bo'lsa, CDNdan kelayotgan fayl sahifangizga yuklanmaydi. Bu o'ziga xos qo'shimcha himoyani taqdim etadi.

Yuborish tugmasidagi targetni o'zgartirish. HTMLda target atribyutini ishlatgansiz. Target linkning qayerda ochilishini (o'zida, yangi oynada) hal qiladi. HTML5da aynan formalardagi yuborish tugmasining targetini o'zgartirish uchun formtarget atribyuti ishlatiladi. Quyidagi kodga e'tibor qarating:

```
<form action="/save" target="_self" >  
<input type="submit" name="save" />  
<input type="submit" name="print" formaction="/print"  
formtarget="_blank" />  
</form>
```

Formaning o'zida target yuborilgan ma'lumot joriy sahifada ochilishi kerakligini (_self) ko'rsatayapti, lekin yuborish tugmasidagi formtarget esa ma'lumot yangi oynada (_blank) ochilishi kerakligini talab qilgan. Bunday holatda formtarget ustun keladi va formada yuborilgan ma'lumot natijasi yangi oynada ko'rsatiladi.

Elementlarni yashirish. CSS bilan qaysidir elementni yashirish uchun display: none; ishlatishimiz mumkin. HTMLda hidden atribyuti ham huddi shu vazifani bajaradi. Ammo CSSdan farqli ravishda u yashirgan element to'liq yashiriladi. HTMLning hidden atribyuti hech bir CSS fayl yoki brauzerga tobe bo'lmaydi. U hatto televizor, proektor va boshqa qurilmalarda ham, CSS fayli umuman yuklanmagan vaqtda ham elementni yashira oladi. Ishlatilishi esa quyidagicha juda oson:

```
<div hidden>Bu div ko'rinmaydi, yashirilgan bo'ladi. </div>
```

Klaviatura qisqa tugmasini qo'shish. HTMLning accesskey atribyuti ordamida qaysidir vazifani bajaruvchi qisqa tugmani yaratish mumkin. Quyidagi kodga e'tibor qarating:

```
<button accesskey="v" onclick="alert ('Ko'rish tugmasi bosildi!')">
```

Ko'rish

```
</button>
```

Yuqorida keltirilgan koddagi tugma bosilganda «Ko'rish tugmasi bosiladi» xabari ko'rsatiladi. Muqobil tarzda Alt + Shift + V qisqa tugmalari bosilganda huddi tugmaning o'zi bosilgandek natija beradi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Sattorov A. Ma'lumotlar bazasini boshqarish sistemasi. T: Fan va texnologiya, 2006. 302-bet.
2. Hoshimov O.O, Tulyaganov M.M. Kompyuter va raqamli texnologiyalar Toshkent yangi asr avlodi-2009. 103-bet.

3. Karimov A. Microsoft Access bilan dastlabki tanishuv. TDYI-2005. 79-bet.
4. Закиров Ф. Информатика и информационные технологии Т: Алокачи, 2007. 175-bet.
5. Samigova N, Sunatova D, Abduraxmonov B, Temirova B. Mathcad tizimida matematik masalalarni yechich.